

Педагогічні науки

УДК 372.881.111.1

Бандура Юлія Богданівна

кандидат педагогічних наук

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

Bandura Yuliia

PhD in Pedagogics

National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky

**ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИНХРОННОГО ТА АСИНХРОННОГО
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF SYNCHRONOUS AND
ASYNCHRONOUS DISTANCE LEARNING**

Анотація. Автором розглянуто переваги та недоліки синхронного та асинхронного дистанційного навчання. Було зроблено висновок про те, що синхронне навчання подібне до класичної моделі навчання у вищому закладі освіти. Синхронне дистанційне навчання надає студенту більшої свободи для вибору дисциплін і продовження освіти, покладаючи на нього більшу відповідальність за власне навчання, ніж за синхронної організації освітнього процесу.

Ключові слова: дистанційне навчання, синхронне дистанційне навчання, асинхронне дистанційне навчання.

Summary. The author considers the advantages and disadvantages of synchronous and asynchronous distance learning. It has been concluded that synchronous learning is similar to the classical model of learning in a higher educational establishment. Synchronous distance learning provides students with more freedom to choose subjects and continue their education, giving them

more responsibility for their own learning than for the synchronous educational process.

***Key words:** distance learning, synchronous distance learning, asynchronous distance learning.*

Вступ. У сучасних реаліях вищої освіти України важливий не сам факт використання технологій дистанційного навчання, а те, наскільки їх застосування спрямоване на досягнення поставлених дидактичних цілей. Вибір комп'ютеризованих інструментів навчання, що використовуються при денному навчанні, повинен виключно визначатися змістом досліджуваного матеріалу, а не можливостями застосовуваних технологій. Це означає, що в основі вибору технологій повинні лежати конкретні завдання і необхідні результати навчання, зміст навчального матеріалу і врахування особливостей навчальних дисциплін, характер і ступінь необхідної взаємодії між викладачем і студентом тощо.

Результат навчання багато в чому залежатиме від якості розробки навчального, навчально-методичного та організаційного забезпечення навчальної дисципліни, від того наскільки при проведенні занять враховані особливості реалізації інформаційних і телекомунікаційних технологій в умовах конкретного інформаційно-освітнього середовища. При цьому модель навчання може бути побудована таким чином, щоб вся взаємодія була заснована виключно на мережевих технологіях, і тоді вибір навчального курсу, заняття зі студентами, передача контрольних завдань, їх перевірка, здача проміжних заліків та підсумкових іспитів, інші види робіт стануть здійснюватися виключно через комп'ютерну мережу [7, с. 490].

Останнім часом виникли освітні концепції, пов'язані з інформаційними технологіями. Видання *Educational Technology and Mobile Learning* подає 14 стратегій, які є актуальними сьогодні й будуть

пріоритетними в найближчі роки. Належне місце серед них посідає синхронне та асинхронне навчання [4, с. 119].

Отже, викладачі почали шукати нові способи подачі інформації та спілкування з групами, багато хто перейшов до регулярних відеоконференцій за допомогою Zoom, BigBlueButton, Skype та інших сервісів. Однак, на наш погляд, більш зручним може стати якийсь проміжний варіант, що доповнює, а при необхідності і дублюючий формат відео – онлайн-платформа, персональний сайт або закрита група в соціальних мережах, де можна розмістити відео, посилання на корисні ресурси, завдання, вправи і тести, організувати навчальний процес у площинах викладач – навчальна група, студент – студент, студент – група, отримувати регулярний і своєчасний зворотний зв'язок. Це дозволить студентами виконувати частину завдань у зручній для них час, не випадаючи з навчального процесу через погане самопочуття, нестабільне інтернет-з'єднання, відсутність веб-камери або мікрофона [1, с. 109].

Аналіз досліджень. Взаємодія, що виникає у ситуації дистанційного електронного навчання, має свої особливості, тому в останні десятиріччя все більше досліджень присвячені спробам оцінити шляхи електронної освітньої діяльності та способи підвищення її ефективності [Банша, 2021, с. 184]. Необхідно зазначити, що для багатьох викладачів мов Інтернет і сучасні можливості інформаційно-комунікативних технологій принесли нескінченну кількість автентичних, реальних, сучасних матеріалів у класи. Таке включення інтернет-матеріалів до мовних кабінетів багато в чому покращило навчання та викладання та дозволило багатьом студентам стати критичними мислителями у навчанні. Інтернет-матеріали, які можна використовувати в мовних кабінетах, можна отримати не лише з різних надійних веб-сайтів, а й із засобів комунікації, таких як електронні листи, групи новин та тексти, а також аудіо- та відеоконференції. Оцифровані тексти, отримані за допомогою вкладень електронною поштою, також

можуть бути творчим ресурсом для вчителів мови. Більшість із цих текстів можна модифікувати та адаптувати під різні рівні та типи учнів, присвячене вивченню процесу взаємодії в контексті онлайн-навчання в класі, в якому англійська мова вивчається як іноземна, представило результати аналізу різноманітних стратегій/інструментів викладачів та внесок цих стратегій у вивчення мови студентами упродовж взаємодії онлайн та офлайн. Результатом аналізу стало те, що більшість викладачів використовують синхронну та асинхронну взаємодію в онлайн-класі та змішане навчання, в якому викладач-студенти, студент-студент, студент-викладач та студентська спільнота навчаються шляхом обговорення, дискусій. Ця стратегія надається викладачем, щоб дати студентам можливість долучитися до спілкування, співпраці, взаємодії та участі. Вважається, що ця стратегія може залучити студентів до розвитку можливостей вивчення мови, тому це може бути гарною моделлю для кращої практики спілкування надалі в аудиторії.

Викладання іноземної мови з використанням технологій електронного навчання навіть за відсутності глобальних ризиків засвідчує підвищення ефективності процесу навчання, що ставить перед науковцями і практиками численні завдання з удосконалення методичного арсеналу і пошуку нових шляхів здійснення освітнього процесу в синхронному або асинхронному режимі електронного навчання.

Отже, **мета статті** полягає у розгляді переваг та недоліків синхронного та асинхронного дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Закономірним результатом розширення функціональних можливостей інформаційно-освітнього середовища стає розробка відкритих дистанційних курсів, широке використання хмарних технологій, створення мобільних додатків тощо.

Широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес робить актуальним осмислення їх ефективності з позицій

усіх учасників освітнього процесу. Відомо, що при появі будь-якої інновації (в якості якої можуть розглядатися і будь-які види інформаційно-комунікаційних технологій) і при її дифузії відбувається поступове накопичення досвіду, усвідомлення її позитивних і негативних проявів, осмислення меж застосування її на практиці. У зв'язку з цим використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі вищої школи вимагає регулярного дослідження та оцінки. Подібні дослідження дозволяють своєчасно коригувати способи використання ІКТ в освітньому процесі і підвищити якість професійної освіти. Тому дослідження, присвячені особливостям і результатам використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні конкретних дисциплін, не втрачають актуальності [6, с. 163].

Насамперед, дистанційна освіта – це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних технологій та мультимедіа. Ця форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання, завдяки Інтернету, який охоплює широкі шари суспільства та стає важливим фактором його розвитку. Слід зауважити, що дистанційне навчання не є антагоністичним щодо очної та заочної форм навчання. Воно природно інтегрується в ці системи, доповнюючи й розвиваючи їх, що сприяє створенню мобільного навчального середовища.

Досконаліша форма дистанційного навчання – це навчання на основі використання всесвітніх і локальних комп'ютерних мереж (Internet). Вона використовує переваги, що притаманні традиційним формам навчання, звільняючись від їхніх недоліків. Дистанційне навчання через Інтернет забезпечує постійний контакт та інтенсивний обмін інформацією між слухачем та викладачем (тьютором), хоча фізично їх можуть розділяти тисячі кілометрів. Інша перевага такої форми навчання – гнучкість, що дає

змогу слухачеві самостійно планувати заняття, не відриваючись від роботи або ж не залишаючи свого місця проживання.

Дистанційній освіті притаманна низка позитивних рис, які не властиві традиційній, а саме:

- дистанційна освіта формує глобальний (національний, регіональний, міський, локальний), принципово новий освітній простір;
- можливість займатися в зручний для себе час у зручному місці й темпі, нерегламентований відрізок часу для освоєння дисципліни;
- паралельне із професійною діяльністю навчання, тобто без відриву від виробництва;
- можливість звертання до багатьох джерел навчальної інформації (електронних бібліотек, банків даних, баз знань тощо);
- спілкування через мережу Інтернет і за допомогою електронної пошти, один з одним і з викладачами;
- сконцентроване подання навчальної інформації та мультидоступ до неї підвищує ефективність засвоєння матеріалу;
- при дистанційному навчанні у кожного студента є можливість витратити більше зусиль і часу на складні та важливі для нього теми з метою поглибленого опрацювання;
- використання в освітньому процесі новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій, що також дає змогу навчати роботі з ними;
- рівні можливості одержання освіти – незалежно від місця проживання, стану здоров'я, елітарності й матеріальної забезпеченості студента;
- дистанційне навчання допомагає оминати психологічні бар'єри, пов'язані з комунікативними якостями людини, – наприклад, соромливістю, страхом публічних виступів та ін.;

- експорт та імпорт світових досягнень на ринку освітніх послуг;
- дистанційне навчання розширює та оновлює роль викладача, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно вдосконалювати свої курси, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій;
- дистанційна освіта позитивно впливає на студента, збільшуючи його творчий та інтелектуальний потенціал за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, вміння володіти комп'ютерною технікою і самостійно приймати відповідальні рішення;
- якість дистанційної освіти не поступається в ідеалі якості очної форми одержання освіти, а поліпшується за рахунок залучення кадрового (професорсько-викладацького) складу найвищої кваліфікації і використання в навчальному процесі найкращих навчально-методичних видань та контролюючих тестів з дисциплін.

Всі взаємодії між учасниками освітньої діяльності (викладачі, студенти, працівники деканату) в рамках електронного інформаційно-освітнього середовища поділяються на два основних виду: 1) синхронні взаємодії між учасниками освітньої діяльності; 2) асинхронні взаємодії між учасниками освітньої діяльності.

Існують і інші види поділу взаємодій у віртуальному освітньому середовищі, але вони скоріше є виключенням, адже найчастіше використовується саме цей підрозділ.

Синхронні взаємодії між учасниками навчальної діяльності (синхронні комунікації) – найчастіше це засоби спілкування між студентом і викладачем в режимі реального часу.

Асинхронні взаємодії між учасниками навчальної діяльності (асинхронні комунікації) – найчастіше це засіб спілкування між студентом і викладачем із затримкою в часі.

Отже, за способом одержання навчальної інформації розрізняють: синхронні навчальні системи, асинхронні та змішані.

Синхронними називають курси, в яких взаємодія викладача і студентів відбувається тут і зараз, за фіксованим розкладом. Такий формат найбільш близький традиційному формату аудиторних занять: викладач і студенти спілкуються віч-на-віч. Формат забезпечує викладачів і студентів миттєвим зворотним зв'язком, так як дає студенту можливість задати питання під час заняття, а викладачеві – відповісти на питання або дати завдання, щоб оцінити якість освоєння матеріалу. При цьому відповідальність за успішність заняття тут несуть викладачі: саме від їх вміння взаємодіяти з аудиторією залежить успішність курсу.

Асинхронними називають курси, в яких викладачі і слухачі розділені «не тільки в просторі, але і в часі». Простіше кажучи, це курси, в яких лекції та завдання доступні в форматі запису: відео, аудіозаписи, письмового тексту, на вивчення яких відводиться час. Студенти можуть вивчати лекції і виконувати завдання в зручному для них місці і в зручний час. При цьому відповідальність за якість навчання лягає на студента, а не на викладача [5, с. 25].

Розглянемо зміни, що відбулися в освітній комунікації. Синхронне спілкування (відбувається в режимі реального часу) перейшло в асинхронне, яке за ученим М. Моррісом поділяється на 4 типи: 1) асинхронна комунікація «один на один» (наприклад, електронні листи); 2) асинхронна комунікація «багатьох із багатьма» (наприклад, програма, в якій повідомлення стосуються певних тем); 3) синхронна комунікація «один на один», «один і трохи», «один з декількома» будується навколо конкретної теми, наприклад, групова робота з кейсами, чати; 4) асинхронна комунікація, де зазвичай користувач намагається розшукати сайт для одержання певної інформації й тут можна зустріти комунікацію

«багато хто й один», «один на один», «один і багато хто» (веб-сайти, тощо) [8, с. 68].

Таблиця 1

Порівняння синхронного й асинхронного форматів

	Синхронний формат	Асинхронний формат
Можливості	Швидкий зворотний зв'язок від педагога: можна відразу пояснити концепції та поняття, які викликають у слухачів складності; організація групових активностей; розвиток навичок комунікації й колаборації; мотивація до навчання в процесі спілкування.	Гнучкість графіка: навчання легше поєднувати з роботою та іншими заняттями; можливість освоїти програму у власному темпі; доступність навчальних матеріалів у будь-який час; розвиток навичок самоорганізації та вміння вчитися.
Обмеження	Необхідність синхронізувати графік і підлаштуватися під загальний темп навчання; якщо індивідуальна увага педагога потрібна кільком слухачам, іншим доводиться чекати; залежність ефективності навчання від особистості педагога; високі вимоги до якості зв'язку під час занять.	Неможливість швидко отримати пояснення від педагога, якщо не розумієш матеріал; складність розвитку навичок, які вимагають взаємодії з педагогом під час відпрацювання; високі вимоги до організації самостійного навчання.

І синхронні, і асинхронні форми навчання відрізняє від аудиторних активне застосування спеціалізованих технічних засобів для взаємодії зі слухачами: комп'ютерів, камер, мікрофонів, спеціалізованих додатків. Якщо в синхронному форматі навчання вони необхідні для організації конференційного зв'язку, в асинхронному форматі вони служать для передачі інформації слухачам і отримання зворотного зв'язку.

Отже, до переваг синхронного режиму можна віднести [3, с. 30]: мотивацію до навчання під час безпосереднього спілкування, можливість організувати різні види групової діяльності і розвивати навички комунікації, надання викладачем більш детальних інструкцій і пояснень. У той самий час, зазначений формат навчання потребує постійної високої якості інтернет-зв'язку, вимагає дотримання фіксованого графіку роботи, загального темпу навчання.

Недоліком синхронного процесу є слабка орієнтація на потреби студента – зрівняння за можливостями, труднощі з прив'язкою навчання та іншої діяльності студента.

Асинхронна комунікація здатна забезпечувати спокійну, вдумливу, гнучку роботу, яка зосереджена на правильних результатах. Розглянемо 8 переваг такої форми спілкування, запропонованих засновницею Ness Labs Енн-Лаурою [8, с. 68]:

1. Вдумливе спілкування. З'являється більше часу, щоб сформулювати свою думку. «Оскільки немає ніякої терміновості, можна ретельно обміркувати свою відповідь і не давати її одразу», – пояснює засновник Gumroad Сахил Лавінгія.

2. Більше прозорості. Асинхронність сприяє розміщенню матеріалів на онлайн-платформах. Якщо немає змоги зв'язатися з колегою чи студентами, все одно є можливість продовжувати свою роботу, переглянувши необхідну інформацію.

3. Немає страху втрачених можливостей. Прозорість документації та виконаних завдань при асинхронній комунікації сприяє академічній доброчесності.

4. Вища продуктивність. При асинхронній комунікації можна присвятити конкретному завданню стільки часу, скільки необхідно.

5. Більше автономії. Асинхронне спілкування робить акцент на результатах, а не на відпрацьованих годинах. У людей більше свободи дій і вони можуть працювати в такий спосіб, який, на їхню думку, призводить до найкращих результатів.

6. Більше гнучкості. Можливість самостійно планувати свій день.

7. Часовий пояс. При асинхронних комунікаціях немає значення місце знаходження людей (місто, село, в квартирі, на вулиці), адже це жодним чином не впливає на якість виконання завдань. Усі рівні.

8. Зниження занепокоєння. Штучне почуття терміновості призводить до стресу. Багато людей, що працюють віддалено, відчуваються спокійними, зосередженими тощо.

Поряд із позитивними якостями, окреслимо недоліки такого виду спілкування: асинхронне спілкування не завжди дає можливість «тут і тепер» обговорити найважливіші проблеми та знайти шляхи їх вирішення; соціальна віддаленість, адже не завжди можна побачити в онлайн емоції колег, одногрупників, зрозуміти їх настрій; втрачається баланс між роботою і домом, навчанням і домом, тобто зникає межа між особистим життям і діяльністю.

Отже, до переваг асинхронного режиму відносять [3, с. 30]: гнучкий графік навчання (студенти можуть навчатися у зручний для них час, за власним розкладом), індивідуальний темп опанування матеріалу, доступність і наявність навчальних матеріалів у будь-який час у будь-якому місці, диференціація навчання для слухачів з різними освітніми потребами. До певних обмежень застосування цього режиму можна віднести такі фактори: високий рівень самостійності, самоорганізації, цілеспрямованості студентів; недостатньо можливостей для взаємодії, безпосереднього спілкування та спільної роботи з викладачем і одногрупниками; недостатній рівень контролю та підтримки з боку викладача.

Висновки. Отже, можемо констатувати, що синхронне навчання подібне до класичної моделі навчання у вищому закладі освіти, і відрізняється лише тим, що учасники он-лайн сесії зазвичай знаходяться на відстані один від одного. Крім того, варто зауважити, що на відміну від класичного навчання, викладач здебільшого не має можливості подивитися в очі студентів і перевірити, чи всі його слухають, тому успіх у такому випадку багато в чому залежить від свідомості студентів. В основі асинхронного принципу організації освітнього процесу лежить

конструктивістська теорія навчання, що надає студенту більшої свободи для вибору дисциплін і продовження освіти, а також покладаючи на нього більшу відповідальність за власне навчання, ніж за синхронної організації освітнього процесу.

Асинхронна форма дистанційного навчання є трендовою у світі загалом і в нашій країні зокрема. Окресливши переваги і недоліки такого спілкування в сучасних умовах навчання можна зробити висновок, що застосування відповідних інструментів, принципів, практик в освітньому процесі сприятиме організованій, конструктивній комунікації між учасниками, результативності у засвоєнні нових знань та вмінь.

Література

1. Байбурова О. В. Использование системы управления курсами Moodle для организации смешанного обучения английскому языку / О. В. Байбурова // Евразийский гуманитарный журнал. 2020. №3. С. 108-115.
2. Байша К., Стеценко Н. Синхронне та асинхронне у практиці дистанційного викладання іноземної мови в закладах вищої технічної освіти / К. Байша, Н. Стеценко // Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Випуск 35. Том 7. С. 182-187.
3. Дубініна О. В. Особливості синхронного та асинхронного дистанційного навчання / О. В. Дубініна // Дистанційне навчання в глобалізованому світі : збірник тез доповідей міжвузівського науково-методичного семінару «Дистанційне навчання в глобалізованому світі». К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. С. 29-31.
4. Ковальчук В. І. Синхронне та асинхронне навчання, як стратегія сучасної освіти / В. І. Ковальчук // Україна-Німеччина: горизонти освіти і культури (до 120-річчя Національного університету біоресурсів і природокористування України) : зб. наук. праць міжнар.

- наук.-практ. конф. 23-24 листопада 2017 р. К. : Мілленіум, 2017. С. 119-120.
5. Манокин М. А., Шенкман Е. А. Синхронный и асинхронный форматы онлайн обучения в контексте теории коммуникации / М. А. Манокин, Е. А. Шенкман // Отечественная и зарубежная педагогика. 2021. №2. С. 23-37.
 6. Минеева О. А. Достоинства и недостатки системы управления обучением Moodle с позиций студентов / О. А. Минеева // АНИ: педагогика и психология. 2018. №4 (25). С. 162-165.
 7. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології : навчальний посібник / М. В. Михайліченко, Я. М. Рудик. К. : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
 8. Синоруб Г. П. Асинхронна комунікація в процесі дистанційного навчання: переваги та недоліки / Г. П. Синоруб // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи». 30 квітня 2020. № 5. С. 68-70.